

TRUMP'A GÖSTERİLEN HOŞGÖRÜ ÜZERİNE

Dr. Öğr. Üyesi Gülsen KAYA OSMANBAŞOĞLU, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi,
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Amerikan Başkanı Donald Trump, yalnızca bir devlet başkanı için değil, sıradan bir insan için dahi tuhaf sayılabilecek uygunsuz tavırları ile gündeme gelmeyi başarmış bir şahsiyet. Ne var ki bu gündeme gelişleri, medyada kısaca yer tutsa dahi, Trump'ın kabul edilemeyecek sözleri ve hareketleri dahi, kısmi bir sempati ile izlenerek, meselenin sarkastik yönü ön plana çıkarılıyor. Trump tuhaf davranışları ile gündeme gelse de sözü edilen uygunsuz tavırlar genellemeye tâbi tutulmuyor, cinsiyetçi, ayrılıkçı, ırkçı ya da ötekileştirici tavırları uzun süre gündemde kalmıyor. Öte yandan, Müslüman coğrafyasındaki liderlerin karşı karşıya kaldıkları durumlarda geliştirdikleri tuhaf sayılabilecek tavırlar ya da gaflar, üzerinden yıllar geçse dahi unutulmuyor ve her yeri geldiğinde bu liderlerin kızgın fotoğrafları ile birlikte servis edilerek yeniden hatırlatılıyor. Mesele kişisel bir gaf ya da hata olmaktan çıkıp, tüm Müslüman coğrafyası ile ilgili genellemeler yapılarak, tüm Müslümanların davranışları birbirine benzermişçesine stereotipler üzerinden masallar kurgulanıyor ve İslamofobi canlı tutuluyor. Bu yazıda, Trump ve ailesinin birtakım ilginç tavırlarından örnekler sunduktan sonra, bu toleranslı tavrın ardında yatan hoşgörünün, Trump söz konusu olduğunda ne kadar cömertçe sunulduğunu ifade etmeye çalışacağım.

Ekim ayının başında medyada yer alan görüntülerde, Donald Trump, eşi Melanie Trump da yanında olduğu halde, Florida'daki kasırga ile inceleme yapmaya giderken, eşinin yağmurda ıslanmasına aldırmayarak, şemsiyeyi tek başına kullandı. Meselenin ironik olan yanı ise Trump'ın bu tercihinin, kendi saçlarının bozulmasını önlemek için olduğu yönünde esprili yorumlar yapıldı. Kimi sosyal medya kullanıcıları ise Trump'ın gündemde kalmak için böyle bir müdahalede bulunduğunu öne sürdü. Bazı yorumcular ise neredeyse Obama'nın gelerek Trump'ın eşi Melanie'ye şemsiye tutabileceğini söyleyerek, Trump'a kabalık ithamında bulunurken, bir önceki Amerikan başkanı Obama'nın ne denli centilmen olduğuna vurgu yaptı.

Ne var ki, bu olay Trump için ilk değildi. 16 Ocak 2018'de *Independent*'ta çıkan habere göre, Başkan Trump, oğlunu ve eşini yağmur altında bırakarak, şemsiyeyi yine yalnız başına kullanmayı tercih etmişti. Bencil Trump şeklinde (#selfishTrump) Twitter üzerinden bir etiketleme de yapılan olay, o anda unutuldu ve üzerinde pek fazla durulmadı. Velhasıl, Trump'ın en hafif tabir ile centilmenliğe sığmayacak tavrı, farklı bir lider tarafından yapılsaydı, çocuk hakları ve kadın hakları savunucularını galeyana getirebilirdi.

Eşine ve çocuğuna şemsiye tutmayan Trump, 2015 yılında da Chicago Tribune'de yer alan habere göre Vietnam savaşında 5,5 yaşındayken işkenceye maruz kalan senatör John McChain ile ilgili de onun bir kahraman olmadığı, esir düştüğünü ve esir düşen kişilerden hoşlanmadığını ifade etmişti. Benzer şekilde, aynı yıl GOP adayı Carly Fiorina'ya da çirkin ithamında bulunarak "Şunun suratına bakın! Acaba kim ona oy verir ki? Bir sonraki başkanımızın o olduğunu hayal edebiliyor musunuz?" demişti. Meselenin küçük kişisel saldırılarla sınırlı kaldığını düşünmek, ya da bu hakaretimiz ithamlardan ve kaba tavırlardan yalnızca kadınların payını aldığı düşünmek, söz konusu Trump olunca tartışmayı bir miktar basitleştirmek olur. İnsan Hakları ve suçun şahsiliği ilkelerini de çoğu zaman hiçe sayan Trump, Fox & Friends'e verdiği bir röportajda da teröristlerin ailelerinin hedef alınabileceğini ve bu yolla teröristlerin dizginlenebileceğini belirtmiştir. Terörle iltisaklı kişileri dizginlemek amacıyla onların suçsuz ailelerine dokunulabileceğini ve bu ailelerin pazarlık konusu edilebileceğini öne süren Trump, bu sözleri ile ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesini benimsemediği izlenimi uyandırmaktadır. Özgürlük-güvenlik dengesinin son yıllarda güvenlik eksenine kaymasında bu gibi bakış açılarının dünya liderleri tarafından dile getirilmesinin muhtemel etkileri bir başka merak ve araştırma konusudur.

İrkçilik söz konusu olduğunda da, Trump'ın birbirinden ayrımcı ifadeleri, yalnızca bir şaka ve alay konusu gibi değerlendirilme eğilimindedir. 2016 yılının haziran ayında yaptığı bir konuşmasında bir kişiyi parmağı ile göstererek, "benim oradaki Afrikan Amerikalıma bakın" (*Look at my African American over here!*) diyerek, siyahi destekçisini işaretlemiştir. Yine siyahi seçmenlere yönelik aşağılayıcı bir konuşmasında seçmenlerin fakirlik içinde yaşadıklarını, okullarının kötü olduğunu, işlerinin olmadığını ve siyahların %58'inin işsiz olduğunu vurgulayarak, hangi cehennemi kaybedeceksiniz ki demiştir. (*"You're living in poverty, your schools are no good, you have no jobs, 58 percent of your youth is unemployed. What the hell do you have to lose?"*). 2017 yılında ise Nijeryalılara barakalarına dönmeleri yönünde çağrıda bulunan A.B.D. Başkanı, Haitililerin de AIDS taşıdığını iddia etmiştir. Başkanlık koltuğunda bulunduğu yıllar Trump'ın bu konuda hassasiyet geliştirmesine katkı sunmak yerine, onu daha da umarsız ve hırçın hale getirdiği görülmektedir. 2018 yılında yaptığı bir açıklamada, Haiti gibi "shithole" (Türkçesini yazmak istemememin nedeni, Türkiye'de böyle bir ifadenin kullanılmasının, ne siyasi liderler ne de toplum nezdinde uygun bulunmayacağıdır)

olarak ifade ettiği ülkelerden gelen göçmenleri istemediğini, Norveç gibi beyaz ülkelere göçmen istediğini belirtmiştir. Meselenin yalnızca siyahi Amerikalılarla ya da Afrikalılarla sınırlı olmadığı, Müslümanlara ve Meksikalılara yönelik açıklamalarında da gözlenmiştir.

Trump'ın yukarıdakilere benzer ifadelerinden çok daha fazla örnek sunmak mümkündür. Fakat burada mesele, Trump'ın uygunsuz tavrı değil, medya araçları üzerinden yükselen çıkarımların ikircikli yapısıdır. Trump'ın bu yaptıklarını ya da söylediklerini, İslam coğrafyasından bir lider yapmış olsaydı, gerçekten bu tuhaf tutumlar yalnızca bireysel olarak bu liderin kişiliğine atfedilecek ve şimdiye kadar Trump'a yapıldığı kadar tatlı-sert bir üslupla şaka malzemesi mi yapılacaktı? Yoksa meselenin liderin ülkesine, dinine, kültürüne ilişkin bir zafiyetle ilişkili olduğu ima edilecek ve büyük genellemeler mi yapılacaktı?

Fred Halliday, İslamofobiyi tanımlarken iki eğilim üzerinde durur: Alarmizm ve basitleştirmecilik. Alarmizm ile kast edilen, meselenin olduğundan daha ciddi bir tehditmiş gibi algılanarak, birden galeyana gelmesi ve medya başta olmak üzere çeşitli fikir üreticileri vasıtasıyla kamuoyunun alarma geçirilmesidir. Basitleştirmecilik ile kast edilen ise Müslüman kimliğinin ya da Müslüman olmayan kimliğinin genelleme içeren basit tanımlara indirgenerek, kolaycı tanımların oluşturulmasıdır. Halliday'ın yaklaşık yirmi yıl önce yaptığı tespit ile, elliden fazla devlete dağılmış, farklı etnik ve sosyokültürel arkaplanları olan bir milyar Müslümanın aynı kimliği ve özellikleri taşıyacağına ilişkin basitleştirmedir sözü edilen (Halliday, 1999: 893).

Ne yazık ki Müslüman coğrafyaların liderlerine yöneltilen tavır, alarmizm ve basitleştirmecilik ile kişisel olmaktan çıkıp, büyük genellemelere konu olmaktadır. Bu da temsil konumunda olan Müslümanlara ayrıca bir yük yüklemektedir: Her yönleriyle örnek olma yükümlülüğü... Zira en ufak yanlış, dil sürçmesi ya da boş bulunma durumu, büyük harflerle yazılacak ve en çirkin resimlerle servis edilecektir. Oysa Trump örneğinde gayet açık görüldüğü gibi, zaaf, gaflar ya da hatalar kişiseldir ve o toplumu, o dini, o kültürü bütünüyle bağlamaz. O halde adil olan, bireylere ilişkin olaylardan genellemeler yapmak ve kocaman coğrafyaları töhmet altında bırakmak değil, alarmizmi ve basitleştirmeciliği bir kenara bırakmaktır.